

UN PAÍS D'HISTÒRIES

APROXIMACIÓ LITERÀRIA A LA GEOGRAFIA DEL PAÍS VALENCIÀ

Enric Ramiro Roca

COL·LECCIÓ
educació

UN PAÍS D'HISTÒRIES.
APROXIMACIÓ LITERÀRIA
A LA GEOGRAFIA DEL PAÍS VALENCIÀ

2a. edició

COL·LECCIÓ
educació

BIBLIOTECA DE LA UNIVERSITAT JAUME I. Dades catalogàfiques

Noms: Ramiro, Enric, autor | Universitat Jaume I. Publicacions, entitat editora

Títol: Un País d'histories : aproximació literària a la geografia del País Valencià / Enric Ramiro Roca

Descripció: 2a. edició | Castelló de la Plana : Publicacions de la Universitat Jaume I. Servei de Comunicació i Publicacions, 2022 | Col·lecció: Educació ; 22 | Inclou bibliografia i índex

Identificadors: ISBN 978-84-18951-37-4 (paper) | ISBN 978-84-18951-38-1 (pdf)

Matèries: Contes valencians — S. XXI

Classificació: CDU 821.111-32"20" | IBICYFU 2ADC

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat d'excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra.

Publicacions de la Universitat Jaume I és una editorial membre de l'UNE, cosa que en garanteix la difusió i comercialització de les obres en els àmbits nacional i internacional. www.une.es.

© **del text**: Enric Ramiro Roca, 2022

© **de la present edició**:

Publicacions de la Universitat Jaume I. Servei de Comunicació i Publicacions, 2022
Campus del Riu Sec. Edifici Rectorat i Serveis Centrals. 12071 Castelló de la Plana
<http://www.tenda.uji.es> e-mail: publicacions@uji.es

Disseny de cobertes i maquetació: Ximo Troncho Casanova

Primera edició: 2019

Segona edició: 2022

ISBN (paper): 978-84-18951-37-4

ISBN (pdf): 978-84-18951-38-1

DOI: <http://dx.doi.org/10.6035/Educacio.22>

Dipòsit legal: CS 266-2022

Aquest llibre, de contingut científic, ha estat avaluat per persones expertes externes a la Universitat Jaume I, mitjançant el mètode denominat revisió per iguals, doble cec.

UN PAÍS D'HISTÒRIES.
APROXIMACIÓ LITERÀRIA
A LA GEOGRAFIA DEL PAÍS VALENCIÀ

Enric Ramiro Roca

2a. edició

*A Mireia,
que em dona ganes de viure i il·lusió*

í n d e x

Pròleg, Pilar Benejam	13
Introducció	15
1. El monarca és una canya!!	17
2. La princesa i el «no-sap-què»	19
3. I es quedà com Camot per no buidar el got	23
4. Un anacoreta a la Ribera	25
5. Un músic de la terra	27
6. Tres n'eren, tres	31
7. Un home que no en sabia	33
8. Sabor de mel	35
9. Un gos independent	37
10. A la lluna, a les dos i a les tres	39
11. Cervellet, cervellet, on ets?	43
12. Buda visita Torrent	47
13. Corredora desficiosa	49
14. Dis-me la veritat	53
15. La bruixa de les preguntes	55
16. L'espermograma de mon tio	57
17. La sopa d'ànec	59
18. Dos amics i el gos	61

19. No som tan diferents	65
20. A la rum-rum, tabaquet de fum!	67
21. Quant creus que vals?	69
22. Que sabudes són les mares!	71
23. L'aneguet i el colibrí	75
24. Una explicació global de l'embogiment general	77
25. Una saforenca a l'Imperi inca	79
26. Lliria, el poble de la creïlla	81
27. Un globus molt negre	83
28. L'Home del Sac visita la Ribera	85
29. La justícia d'una injustícia	87
30. Cocodril a Riba-roja de Túria!	89
31. Visita a les cascades del Niàgara	91
32. El vestit blau	95
33. En un país multicolor	97
34. El príncep que vivia al Pou Clar	99
35. Dos exemplars per a reflexionar	103
36. Un rei molt preocupat	105
37. Albert Einstein visita l'Albufera	107
38. La monstre de les galetes	111
39. La muntanya de les tres dificultats	115
40. Entre tots ho farem tot	119
41. Una fusteria assembleària	121
42. Xe, que a gust!	125
43. Fran, un home d'experiència	127
44. L'avió 767	131

45. De Novelda al cel	133
46. Juan Ángel, un alcoià de «soca-rel»	135
47. El país de la zitzània	137
48. Per molt que ho intentes... ..	141
49. La mestra i els moniatos	143
50. Com m'agraden les creïlles!	145
51. I per sempre més	147
52. No et pots fiar de les aparences.	149
53. De qui és la meua filla?	153
54. Què t'has cregut?	155
55. Massa <i>pa'</i> tots	157
56. I si no vull beure, què passa?	161
57. Un final de curs bestial!	163
58. I tornaren cantant	165
59. Un professor <i>macanudo</i>	169
60. El tresor de Cadis	173
61. Uns bastonets molt especials	175
62. El fil roig	179
63. Una esperança de vida	181
64. La Joanaina	153
65. Donem una volteta?	189
66. D'Alcàsser a Palestina	193
67. A la dreta del Victòria	197
68. Un divorciat sense trellat?	201
69. Un cas molt problemàtic	203
70. Pau i serenitat	207

Bibliografia	209
Índexs	211
1. Històries i tòpics	213
2. Toponímic alfabètic	217
3. Toponímic per històries	225
4. Frases fetes i modismes	233
5. Fotogràfic	237
Agraïments	239

PROLEG

Unes paraules sobre el llibre d'històries de l'Enric Ramiro

L'Enric Ramiro és una persona que aprecio perquè estima la seva professió, que és la docència. En aquest llibre que ofereix als docents i aprenents, treballa les ciències socials d'una manera ben original: contant històries. Després de llegir aquestes setanta narracions, penso que m'hauria agradat tenir un mestre com ell.

Les ciències socials tenen tres finalitats bàsiques: primera, ajudar a formar ciutadans lliures, amb capacitat de pensar per si mateixos i d'elegir sense acceptar ni el domini ni la seducció. Segona, ajudar a formar ciutadans amb capacitat de dialogar, que vol dir saber escoltar i acceptar que les raons dels altres poden ser tan vàlides com les pròpies, dialogar és important perquè és la base de la igualtat. I tercera, formar ciutadans compromesos amb el benestar propi i de la societat, i això demana un comportament responsable. L'Enric conta contes i, com aquell que no pretén altra cosa que narrar una història i divertir, fa pensar, fa entendre les raons i els comportaments dels altres, i aporta una reflexió final moralitzant que segurament no caldria fer, perquè la narració la deixa evident, però ja se sap que en educació cal insistir en allò que ens sembla important. Com aquell que res, l'Enric Ramiro fa servir una eina que s'ha anat repetint des de temps immemorials, fer didàctica mitjançant contes i rondalles, explicar senzillament conceptes de mal explicar, un mètode amb llarga tradició en el nostre país.

L'Enric explica històries que sempre tenen una referència al medi dels seus alumnes, sempre fa geografia. Resulta sorprenent veure les mil maneres que té de relacionar situacions i

personatges que a vegades situa en països llunyans, en pobles o indrets propers. Italo Calvino posa en boca de Marco Polo, el gran viatger, aquesta frase: «Sempre que parlo d'una ciutat, parlo de Venècia». També en Ramiro, encara que localitzi la narració en contrades distants i meravelloses, on viuen grans savis, emperadors, princeses i éssers imaginaris, sempre fa una referència a les contrades de València, i en diu alguna cosa descriptiva, específica o característica.

L'Enric explica relats i aprofita l'avinentsa per fer alguna digressió breu i crítica de l'actualitat. Ho fa com de passada, com una nota d'humor plena d'ironia i, a vegades, de verí. Potser els alumnes més joves no descobriran tota la intencionalitat d'aquestes frases, i potser cal advertir que d'aquest recull de narracions, no totes són de color blanc, perquè són també, i especialment, per als mestres i els adults. No sé per a quina edat escolar les proposa, jo diria que van dirigides als mestres, per tal que els professionals de l'educació les seleccionin segons els seu criteri. Algunes narracions presenten situacions poc convencionals, alguna persona diria que poc escolars. Tanmateix, avui els nostres xiquets no s'escandalitzen fàcilment, saben perfectament com venen els infants al món.

Les setanta narracions que ofereix aquest llibre despleguen una gran varietat de temes, de situacions imaginàries o possibles, de temps antics o propers, de països imaginaris o reals, de personatges animats o inanimats, d'històries inventades o inspirades en faules i contes existents. En conjunt formen una unitat, perquè totes les històries es narren en un

llenguatge planer, directe, en una prosa àgil i totes ens sorprenden en el seu desenllaç. El llibre s'edita pensant en les escoles, però més d'un lector adult hi quedarà atrapat amb un somriure als llavis.

Les narracions imaginàries permeten a l'autor simplificar el context, destacar la complexitat, l'ambigüitat, les ironies, les inconsistències i les contradiccions de la humanitat, però també la bondat, la fermesa i la saviesa d'alguns personatges, i la possibilitat de la sor-

presa i de l'atzar que ens pot esperar a cada cantonada de la vida. A molts de nosaltres ens agrada llegir o escoltar històries, com han fet tantes generacions en èpoques on no es tenia tanta pressa com ara, i la narració oral era essencial en la cultura popular. Convé que els nostres infants i joves descobreixin l'energia màgica i moral dels contes, la seva capacitat d'activar la imaginació, la reflexió, i el seu poder exemplar que pot portar a modificar el propi comportament.

PILAR BENEJAM ARGUIMBAU

*Mestra. Catedràtica de Didàctica de les Ciències Socials
Universitat Autònoma de Barcelona*

INTRODUCCIÓ

A qui no li han contat històries? De ben segur que en recordar-les, tindrem bons records de la nostra infantesa. I segurament, amb el pas dels anys les hem deixades de costat, les hem oblidades o inclús les hem rebutjades a certa edat perquè no les consideràvem pròpies dels adults. Això no significa que els mitjans de comunicació o les persones que tenim al nostre voltant, deixen de narrar-nos una sèrie de «contes» tots els dies que interioritzem de forma conscient o inconscient.

Però històries per a adults? Efectivament, això és el que vos presentem. I és que les narracions breus són idònies a qualsevol edat, depenent de quines siguin i de la nostra mirada sobre elles. De fet, si actualment ens contaren *La caputxeta*, *Blancaneus* o *Els tres porquets*, estem segurs que la nostra interpretació seria diferent i les nostres conclusions també. I si llegirem les intencions dels seus autors o analitzarem el seu contingut, és fàcil que descobrirem dosis de violència, tòpics de gènere o metàfores de llibertat que ni ens imaginàvem quan les escoltàvem per primera vegada.

La setantena d'històries que apareixen a continuació són el producte de vint anys de treball i experimentació en dissenys de cursos de formació didàctica dirigits a mestres, professorat i alumnat; però també en multitud d'ocasions contats a amigats i coneguts. Cadascuna d'elles representa una idea, un valor, un suggeriment per a viure i formar-se com a ciutadà. En alguns casos estan centrades en algun període històric o situació docent específica, en el resultat d'una conversa, d'una lectura o d'un fet real. En d'altres, la temàtica és més general i representen fets de la vida quotidiana. Hi ha alguns més literaris que d'altres, o humorístics o tradicionals,

però tots tenen com a impost del valor afegit, el seu optimisme i una fina ironia que es pot descobrir o no.

Podríem dir que són faules modernes que poden ser utilitzades de mil maneres: llegint-les individualment o col·lectiva, dramatitzant-les, representant-les a través de titelles, mim o ombres xineses, utilitzant-les per a introduir temes de diferents àrees, com a conclusió o inici d'algunes lliçons... o simplement per passar una bona estona. L'experiència de tants anys en la docència ens ha demostrat la gran versatilitat dels seus continguts, i la seua utilització en multitud d'assignatures i formats com jornades, congressos, presentacions de llibres, grups de debat formació en centres... i també en jubilacions, festes i celebracions, menjars de família, estones d'oci, viatges... Però no hem d'introduir-ho tot al món educatiu. Aquest llibre no pretén ser un nou material curricular ni molt menys, però sí que aspira a ser didàctic i significatiu en qualsevol àmbit social.

Cadascuna de les narracions està conformada per unes sis-cents paraules, organitzades al voltant d'un títol suggeridor. El seu contingut consisteix en una breu descripció del significat que es vol transmetre guarnit d'anècdotes i detalls que generalment obrin noves interpretacions. A través del conjunt de narracions, apareixen moltes poblacions del nostre país, acompanyades de festes tradicionals, accidents geogràfics, paratges naturals i patrimoni cultural amb l'objectiu íntim de conèixer-lo i estimar-lo més de forma subliminal. Però també hi són presents països llunyans i filosofies, que configuren un espai de convivència i que ens aproximem a altres mirades de les quals, malauradament, no sempre en som conscients per la nostra cultura eurocèntrica. Una

ullada als índexs conceptuals, toponímics i de frases fetes que les complementen ens pot donar una idea de la riquesa que amaga cadascun dels relats que aparentment es caracteritzen per la seua senzillesa.

No es tracta d'un volum per a llegir-lo de cap a peus, tot i que es pot fer, sinó d'un llibre de companyia per a qualsevol ocasió: es pot fer servir per a una impuntualitat, un viatge en metro, autobús o tren, o com a distracció mentre mengem, tant s'hi val. Uns minuts de descans i relax ens serviran per a gaudir d'històries sorprenents, d'humor i d'ironia que ens faran passar una bona estona, i reflexionar al mateix temps. També es tracta d'un llibre per a impregnar-se de la geografia i patrimoni del País Valencià a través dels centenars de pobles que hi apareixen, junt amb muntanyes, rius, monuments i paratges naturals, sense oblidar les acurades i significatives fotografies que l'il·lustren, representatives d'un entorn privilegiat i variat.

Per tant, aquest llibre té una gran versatilitat en el currículum i com a entreteniment, per a adults i per a adolescents, tot i que s'ha utilitzat generalment per a la formació de docents i estudiants a les universitats de València i Castelló, i molt especialment en col·legis i instituts, i així com al voltant d'una taula. Per això són relats polièdrics per a tothom. Cada persona ja traurà la seua ensenyança personal i podrà gaudir de diferents aspectes en atenció a la seua edat, formació i circumstàncies. A la fi, els relats breus tenen l'avantatge que si t'agraden són un tresor i si no t'agraden, hi hauràs invertit poc de temps. Igualment, hem procurat tindre molta cura en els centenars de conceptes que apareixen a través de les pàgines del volum perquè siguem conscients de la dificultat, per treballar-los prèviament o simplement per seleccionar aquells que considerem, facilitant així l'animació literària. Inclús els noms de persones estan sense repetir. L'onomàstica inclou denominacions majoritàries en valencià i castellà referides a amistats i

familiars, diminutius i noms d'altres cultures que cada vegada són més habituals en la nostra societat, i també alguns noms creatius.

L'exemplar finalitza amb una sèrie d'índexs que poden ajudar a preparar una sessió, conferència, taller, activitat o simplement per curiositat. En primer lloc estan els topònims, de poblacions i accidents geogràfics ordenats alfabèticament i després per la història on apareixen.

Seguidament es fan constar els modismes i expressions que enriqueixen tant la nostra llengua i, a continuació, els agraïments a les persones que han posat la seua veu en la gravació dels àudios de les narracions que s'han emés per antena en diverses emissores. Són un tresor d'oralitat on estan representades totes les comarques valencianes, i que inclou una vintena de nouvinguts originaris de diferents països. Una veritable joia valuosa a disposició de tothom. El ric patrimoni que representen les seues veus i accents amb els matisos lingüístics de les diferents edats i formacions, juntament amb les variants dialectals sonores, constitueixen una aportació singular a la societat.

També manifeste un agraïment general als diferents mitjans de comunicació i revistes especialitzades, tant de llengua, com de ciències socials i revistes de contingut global que estan difonent el projecte. I a totes les entitats oficials i privades que li estan donant suport i que encara estan sumant-se a l'aventura. No obstant, vull fer especial esment del suport rebut per la Fundació Enric Soler i Godes, així com d'Escola Valenciana. I evidentment al Servei de Comunicació i Publicacions de la Universitat Jaume I de Castelló que han cregut en el projecte i han fet possible tant la primera com la segona edició, i a les persones lectores a qui va dedicat el nostre esforç. A totes elles, moltes gràcies.

EL MONARCA ÉS UNA CANYA!!

Fa anys, molts anys, en l'època de la pesseta i en un país molt llunyà, hi havia un xicotet regne que tenia com a capital Cirat: l'Alto Mijares. El seu monarca era un home perquè les dones encara no podien regnar, ja que calia modificar la Constitució.

A l'altra punta del món vivia Manolo, un iogui dedicat a la meditació transcendental. El seu entorn era una zona pantanosa i deshabitada a vora mar de l'antic Benicàssim, un indret del qual la gent fugia per no agafar les males pestes i que anys més tard veuria créixer Marina d'Or i moltes altres urbanitzacions. Ja sabem que el món és un mocador, i les notícies no corren, sinó que volen. Així és que el rei s'assabentà de l'existència del iogui, i no a la inversa, i va enviar uns quants representants perquè de forma agradable el feren vindre i li oferiren un lloc de funcionari, amb unes vacances de mestre, un sou de notari i la vida de canonge.

Tant bon punt arribà a aquest regne tan llunyà, el majordom reial li va dir:

—Home piadós i reflexiu, el rei vol que prengues aquesta canya de bambú i et dediques a recórrer tot el món mundial amb ella. Viatjaràs sense descans de ciutat en ciutat, de poble en poble, de llogaret en llogaret. Quan trobaràs una persona que consideres la més ximple del sistema solar, hauràs d'entregar-li aquesta canya. Així ho ha dit el rei.

—Jo no reconec més rei que el meu jo interior. No obstant, és tanta l'amabilitat i les grans ofertes que m'ha proposat el teu monarca que faré tot el possible per complaure'l. Em posaré immediatament en camí.

I així ho va fer. El iogui agafà la canya que li van donar i viatjà sense descans. Va recórrer molts llocs: generalitats, conselleries, sindicats, associacions esportives i culturals, bandes de música, escoles, instituts, falles, clubs, locals de moros i cristians..., i res de res. En uns llocs era molt fàcil trobar babaus, mentre que en d'altres era prou difícil, però no va aconseguir descobrir-ne cap que poguera destacar com a *number one* malgrat que alguns candidats ho intentaven, i molt.

Varen transcórrer setmanes, mesos i anys, però no va poder concloure res sobre el tema i decebut tornà a palau perquè va tindre notícies que el rei havia emmalaltit de gravetat. Com a bon assalariat anà immediatament a la cambra reial. Els metges explicaren al iogui que el rei estava a les portes de la mort i s'esperava un ràpid desenllaç, així que el deixaren aproximar-se al llit. Amb veu trencada però audible encara, el monarca li va confessar:

—Ai iogui!, ai iogui!, ai iogui! Que desafortunat que soc. Tota la vida acumulant riqueses i ara no sé què puc fer per endur-me-les!

I el iogui li va tornar la canya de bambú.

Pots ser monarca, enginyer, metgessa, consellera o president, però no serveix de res si la teua actitud és la d'un captaire. Sols allò que vas acumulant a poc a poc dintre de tu mateix, és allò

que realment et pertany. La història ens ensenya que els anys i els períodes electorals passen molt de pressa i no hi ha cap més tresor que l'amor i l'estima cap als altres.